

Herrarbetsvandringar

Dalarna var tidigt överbefolkat, från 1500-talet tvingades många av landskapets invånare söka sig bort på arbete. Man gick på herrarbetsvandringar till Stockholm och andra större städer – herrarbete kallades det eftersom man arbetade åt «herrar», det vill säga folk som kunde betala. Kring 1800-talets mitt kunde upp emot 4 500 personer delta i arbetsvandringarna, de allra flesta från övre Dalarna.

Man drog iväg kring 1 maj. Vandringen på cirka 40 mil tog omkring en vecka, ungefär lika många kvinnor som män deltog. Till slåttern måste man hem till Dalarna, men framåt hösten var det dags för en ny arbetsvandring. Många gick också en extra vända fram och tillbaka för ett husförhör, ett bröllop eller annan viktig händelse på hemorten.

Dalfolkets var uppskattad arbetskraft, flitiga och pålitliga arbetare. Männerna var ofta timmermän, snickare, vedsågare medan kvinnorna kunde arbeta som roddare, mursmäckor eller trädgårdskullor.

Visa hänsyn

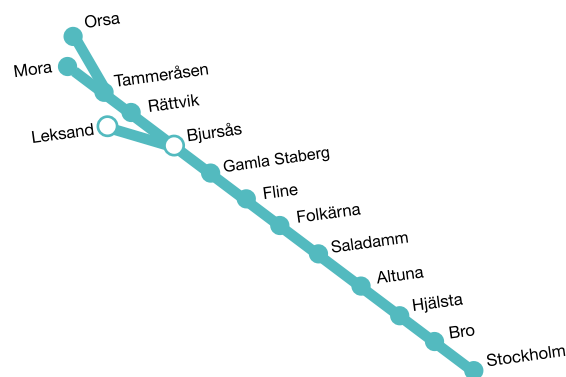
Dalkarlsvägen har en varierad sträckning – leden går genom allt från storskog till odlade och bebyggda trakter. Det gäller att vi som vandrar visar hänsyn mot såväl människor, som djurliv och växtlighet efter vägen.

text: TINA WESTERLUND, JAN-OLOF MONTELIUS layout: FORMATA foto: JOHAN ÖMAN, MORA BYGDEARKIV illustration: INGRID FRÖLICH karta: © METRIA 2015 medgivande nr 2014/09981 tryckt: STRÄLINS • 2015 tryckt med bidrag från DALARNAS FORNMINNES OCH HERBYGGSFÖRBUND

Väghistoria

Dalkarlsvägen var från början alla de stigar och vägar som dalfolket använde sig av på sina herrarbetsvandringar. Många av dem är idag utplånade – överbyggda eller igenvuxna, men mycket finns kvar och ingår i det som idag är den moderna Dalkarlsvägen.

Glöm inte kartan!

Dalkarlsvägen är mestadels väl skyltad, men genom tätorter saknas markeringar helt, även andra delar kan vara omarkerade.

- En bra karta är *Lantmäteriets terrängkarta*:
• kartblad 648 Leksand

Sträckning • 32 km

- ▶ **Leksand, kyrkan** (0 km)
- ▶ **Tibble**
- ▶ **Ullvi**
- ▶ **Västra Rönnäs**
- ▶ **Östra Rönnäs, bystugan** (10 km)
- ▶ **Kyrkbol** (15 km)
- ▶ **Hackmora** (16 km)
- ▶ **Perhansbodarna**
- ▶ **Årboheden** (20 km)
- ▶ **Prosgårdarna** (24 km)
- ▶ **Limbo** (27 km)
- ▶ **Rexbo**
- ▶ **Bjursås** (32 km)

Vägbeskrivning

 Vägen börjar med grusad cykelväg söder om byarna Tibble, Ullvi, Hälla och Romma till Östra Rönnäs.

Från Östra Rönnäs följer vi den gamla Kyrkleden över bergen mot Hackmora och Bjursås.

Kyrkleden är den gångstig man i gamla tider gick från byarna i Bjursås till kyrkan i Leksand.

Kyrkvandringarna upphörde 1792 när byarna i Gopa överfördes till Bjursås socken.

Det är jämn stigning upp mot Hackmora, mestadels på stigar, sedan blir det grusväg och stig till Årboheden.

Därefter kraftig stigning upp på Vidåsberget, mestadels stig fram till Rexbo, och sedan väg till Bjursås.

Leden passerar många små fåbodrar.

Skala 1:90 000 ■ 1 cm på kartan = 900 m

Sevärdheter

- ▶ **1. Leksands kyrka** är en av Sveriges största landsortskyrkor med 2 300 platser, dess äldsta delar är från 1200-talet och klockstapeln byggdes 1628. Under tornet har man hittat rika gravar från vikingatiden.
- ▶ **2. Brudkällan** ligger ett tiotal meter från leden och har ett gott dricksvatten. Legenden berättar att en brud föll av hästen och bröt nacken här på sin väg till kyrkan.
- ▶ **3. Kyrkbols fåbodställe** är känt sedan 1663. Här finns en speciellt formad, flat sten – Kyrkbordet – där man av tradition brukar rasta.
- ▶ **4. Torsarvets fåbodrar.** Väster om fåbodarna står den fridlysta Torsarvstallen, ett märkligt träd med yvig krona och grova krokiga grenar.
En milstolpe med året 1738 påminner om den gamla vägen mellan Leksand och Bjursås.

- ▶ **5. Gamla banvallen.** Järnvägen mellan Falun och Rättvik invigdes 1890. Persontrafiken lades ner 1965 och några år senare revs järnvägen Grycksbo–Rättvik.
- ▶ **6. Vidåsberget** med strålande utsikt mot Hackmora. Här går sockengränsen mellan Leksand och Bjursås.
- ▶ **7. Baggranen** står omkring 25 meter från vägen. Den är fridlyst sedan 1922.
- ▶ **8. Bjursås.** Bjur är ett gammalt ord för bäver. Förr var Bjursås känt för sin skotillverkning. Kyrkan är från 1790-talet.
Sagokonstnären Einar Norelius bodde under många år vid sjön Rog.

